

NAHAHAIGUSED

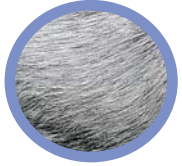
SISSEJUHATUS

TEKST JA FOTOD: **TRIIN TOHVER**, LOOMAARST

Kuues viimases Oma Hobu numbris kirjutasin kõige levinumatest haigustest, mis põhjustavad hobuste lonkamist ja teisi liikumishäireid. See on oluline teemavaldkond, sest lonkava hobusega ei saa hästi ratsutada. Järgnevas paaris numbris tahan rääkida hobuse naha-
haigustest, mis pole sugugi vähem tähtis valdkond kui ortopeedilised probleemid.

MIKS ON NAHK TÄHTIS?
 Juba fakt, et nahk on hobuse suurim organ, on piisav põhjus, et me sellele tähelepanu pööraksime. Pealegi täidab nahk mitmeid elulisi funktsioone.

Kaitse

Naha peamine ülesanne on kaitsta keha ja seda suudab ta edukalt teha tänu väga erinevatele seesmistele struktuuridele. Naha pealmine kiht on sarvestunud ja kaitseb keha kõikvõimalike mehaaniliste ja keemiliste mõjude eest. Nahaalune rasvkude toimib omakorda pehmendava puhvertsoonina, mis kaitseb keha väljast tulevate löökide ja põrutuste korral. Nahas olevad melaniinirakud kaitsevad päikesekiirguse eest. Veel asuvad nahas spetsiaalsed immuunsüsteemi rakud, mis tunnevad ära nahale sattunud välised antigeenid (võõrkehad, nt viirused). Need rakud edastavad info sissetungijate kohta kehasisestele immuunorganitele, mis saavad tänu sellele varakult antigeenide vastu võitlema hakata. Naha rasunäärmed toodavad nõret, mis kaitseb nahka ja seega kogu keha kuivamise eest, sellel on ka bakteritevastane toime. Kõigele eelnevale lisaks on hobuse nahk tänu spetsiaalsetele lihastele ja alusnahale väga liikuv ning seetõttu saab hobune oma nahka võbistades putukaid eemale peletada.

Temperatuuri regulatsioon

Hobune suudab ülimalt edukalt kohaneda erinevate temperatuuridega, elada raskusteta nii miinus kui pluss 30 kraadi juures. See on võimalik tänu vahetuvale karvkattele ja higinäärmetele. Ligi 75% oma kehasoojusest annab hobune ära arvukate higinäärmete kaudu. Külmaoludes kasvatab ta endale villase aluskarva, mis suudab kehasoojust ideaalselt talletada.

Tunnetus

Nahas olevad spetsiaalsed närvirakud võimaldavad hobusel kiiresti vastu võtta ja edastada välismaailmast tulevaid närviimpulsse, tunda sooja ja külma. Mokki ja silmi ümbritsevad kompimis- karvad aitavad tunnetada piirkondi, mida ta ei näe (nn hobuse pimetsoonid nina all ja otse ees).

Kabjad

Ka kabi on vaid osa nahast ehk sarvestunud nahatekis. Anatoomiliselt võib hobuse kapja võrrelda inimese keskmise sõrme küünega. Miks kabjad hobuse jaoks väga tähtsad on, ei pea siinkohal vist selgitama. Paljud kabja sarvkesta haigused (nt hirsutiid) on märgiks hobuse kehvast tervisest või on seotud muude nahaprobleemidega.

MIKS ON NAHAHAIGUSED TÄHTSAD?

Suurem osa nahahaigustest ei ole eluohtlikud ja paljud mööduvad iseeneslikult. See on võib olla ka põhjus, miks nendest harvemini räägitakse. Nahahaigused on sellegipoolest väga levinud ja on vähe hobuseomanikke, kes poleks kokku puutunud haigustega nagu prei või punnid sadula all, või ei teaks, mis on sarkoid.

Enamus nahahaigustest põhjustavad hobusele suuremal või vähemal määral ebamugavust, mistõttu ei tohiks neid kunagi ignoreerida. Paljude nahahaiguste tõttu ei saa lühemat aega või isegi püsivalt hobusega ratsutada, mistõttu need põhjustavad hobusepidajale nii ebameeldivusi kui majanduslikku kahju.

Nahahaigused võivad olla nakkusohtlikud, seda nii teistele hobustele ja loomadele kui harvematel juhtudel ka inimestele.

Mõned, eriti kogu kehal ja sügavamates nahakihtides esinevad haigused, takistavad nahal täitmast ülaltoodud tähtsaid funktsioone. Nende haiguste tagajärjel võib kahjustuda higi- ja rasunäärmete eritus, karvakasv või naha immuunfunktsioon. Sellistel tõsisematel nahahaigustel on tihti pöördumatud ja laastavad tagajärjed hobuse üldise tervise jaoks.

Pealegi on suurem osa nahahaigustest eemaletõukava välimusega ja riivavad silma. Naha seisukord peale paranemist enamasti küll taastub, aga on haigusi, mille tagajärjel võib hobusel olla püsivaid kosmeetilisi puudujääke.

ERINEVAD NAHAHAIGUSED

Ülevaate lihtsustamiseks võime nahahaigusi liigitada mitme tunnuse põhjal.

Kõige levinum on jaotus *põhjustajate järgi*, need võivad olla nakkuslikud või mitte:

Nakkuslikud põhjustajad

- bakterid
- viirused
- seened
- parasiidid
- ainuraksed

Üleval: Nahabiopsia on abiks paljude mittenakkuslike nahahaiguste diagnoosimisel. Vasakul: Harjaproovi abil on kerge diagnoosida nahaparasite.

Mittenakkuslikud põhjustajad

- geenid (kaasasündinud ja pärandatavad haigused)
- kasvamine ja areng
- immuunsüsteem (nt allergiad)
- keskkond (põletused, traumad)
- söötmine (teatud ainete puudusest tulenevad nahaprobleemid)
- hormoonid (nt Cushings disease)
- närvid (nt enesevigastamine)
- vere- ja lümfisooned (nt vaskuliit)
- idiopaatilised ehk teadmata põhjustajad
- kasvajak

Teine ja mõneti lihtsam viis on jaotada nahahaigused nende **kliiniliste sümptomite põhjal** nelja suurde gruppi:

- sügelus
- karvade kadumine või karvakasvu muutused
- erinevad vistrikud ja muhud
- kasvajak

Selle viimasele alajaotusele tuginevad ka järgnevatel Oma Hobu numbrites ilmuvad nahahaiguste teemalised artiklid.

NAHAIGUSTE DIAGNOSTIKA

Erinevalt ortopeedilistest haigustest, mis eeldavad tihti kallite masinate nagu röntgen, ultraheli ja magnetresonantskaamera kasutust, on nahahaigustele jälile jõudmine enamasti lihtsam ja seega ka taskukohasem. Tihti piisab juba asjakohasest uurimisest ja hobuse vaatlusest palja silma või mikroskoobiga, et panna esialgne diagnoos.

Vajadusel on loomaarstil võimalik läbi viia erinevaid teste ja kasutada spetsialiseerunud laborite teenuseid.

Anamnees ehk omaniku küsitlus

Nahahaiguste diagnoosimisel küsib loomaarst hobuse kohta palju erinevaid küsimusi. Alati on tähtis teada hobuse vanust, tõugu ja värvust, kuna osad nahahaigused ilmnevad pigem teatud vanuses või tõugu hobustel. Arstile on suureks abiks kui inimene, kes hobusega igapäevaselt tegeleb, oskab haiguse algust ja arengut täpselt kirjeldada ja suudab nimetada ka kõik senini proovitud ravivahendid.

Siin paar näidet, mida loomaarst võib teilt hobuse nahahaiguse puhul küsida:

- millal ja kuhu tekkis esimene muutus nahal ja milline see välja nägi? Nn primaarsed kolded annavad palju informatsiooni haiguse algpõhjuste kohta.
- kuhu ja kui kiiresti levis haigus edasi?
- kas on olnud märgata sügelust või valulikkust?
- kas hobust on juba kuidagi ravitud või pestud?
- kas sarnaseid nahamuutusi on märgatud ka talli teistel hobustel, loomadel või inimestel, kellega hobune on kokku puutunud?
- kas sarnaseid probleeme on hobusel ka varem olnud?

Vaatlus ja kliiniline uuring

Palja silma või luubiga on võimalik tuvastada mitmeid nahahaigusi ja näha ka suuremaid parasite. Diagnoosini jõudmiseks hindab loomaarst naha ja karvade olukorda (punetav, kõõmane, lahtised või murdunud karvad jne) ning määrab ära haiguskollete asukoha,

vormi, sügavuse ja muud olulised tegurid. Kõige selle juures ei tohi ära unustada hobust tervikuna, kuna osad nahamuutused võivad viidata mõnele tõsisemale süsteemsele haigusele.

Testid ja laborid

Enamasti on anamneesi ja vaatluse raames fookusesse kerkinud paar haigust, mida arst tõenäoliselt peab. Meditsiinis nimetatakse neid kahtlustatavaid haigusi differentsiaaldiagnoosideks. Et tekkinud kahtlustuste põhjal välja valida see üks ja õige, võtab arst hobuselt vajalikud proovid ja uurib neid kas ise mikroskoobi all või saadab edasi nahahaigustele spetsialiseerunud laborisse. Parasiidikahtluse korral on hea lihtne võtta nn harjamisproov ehk tavalise hambaharjaga harjata alusele lahtisi karvu ja nahka ning uurida seda kohe mikroskoobi all. Sel teel on kerge diagnoosida lestasid, täisid ja väisid.

Bakteriaalse nakkuse kahtluse korral võtab arst loomalt nahaproovi (pindimise või sügava) spetsiaalsesse anumasse, millest kasvatatakse labori eritingimustes võimalikke baktereid ja selgitatakse välja nende vastu kõige paremini toimivad antibiootikumid. Baktereid on spetsiaalsete värvuste abil võimalik vaadata ka mikroskoobi all, kuid sel teel on bakteri täpset liiki raskem määrata.

Kui kahtlustatakse eelkõige seenhaigust, siis on kõige

parem võtta haiguskollete äärtest karvaparroovid ja saata need laborisse kultiveerimiseks (st kasvatamiseks laboritingimustes). Vastused seeneproovidele saab kahjuks alles kahe kuni kolme nädalaga. Mõnikord on mikroskoobi abil võimalik kohe näha karvanääpsu ümber olevaid seente eoseid ehk koniide.

Paljude mittenakkuslike haiguste ja ka nahakasvajate diagnoosimiseks tuleb võtta biopsia ehk sügavam nahaproov. Alati on vajalik võtta mitu (soovitavalt 5-7) proovi erinevatest keha piirkondadest, nii haiguskollete keskelt kui äärtelt. Biopsiad saadab loomaarst histopatoloogiliseks uurimiseks samuti laborisse. Kuna hobuste nahahaigused tihti erinevad teiste loomade ja inimeste omadest, siis on tähtis valida labor, millel on kogemus just hobuste nahabiopsiate hindamisel. Muidu võib hoolikalt võetud proovidele saada mitterahuldava vastuse, millest on vähe abi.

Proove, mida saab erinevate haigus kahtluse korral võtta, on rohkem, kuid eelpool said välja toodud kõige sagedasemad ja ka lihtsamad nendest. Iga hobune ja haigus on omanäoline ja puudub ainuõige standardlähenedamine või kindel test, mida tuleb alati teha. Millist proovi ja millisesse laborisse saata, seda otsustab loomaarst lähtudes patsiendist ja tema omaniku soovidest ja võimalustest.

Järgmises Oma Hobu numbris tuleb juttu erinevatest nahahaigustest, mis põhjustavad sügelust. **H**

TRIIN
TOHVERI
HOBURAVI

Spordimeditsiin ja lonkeuringud

- kaasaskantav digitaalne röntgen
- kõõluste, liigeste ja sidemete ultraheli

Hambaravi

- tavakontroll ja viilimine
- paradontoosiravi

Sisemeditsiin

- hingamisteede haigused

24h hädaabi teenus

Ülevaate kõigist pakutavatest teenustest ning palju muud huvitavat :
www.tohver-veterinary.com

Triin Tohver
+372 5186 416
Triin.Tohver@gmail.com